

Van matriarchaat naar prostitutie

Mosuo-volk raakt afhankelijk van toerisme

In een dunbevolkt en bergachtig gebied van Zuidwest-China woont een volk met een bijzondere, matriarchale levenswijze. Zo bijzonder zelfs, dat de voorheen egalitaire maatschappij door het veelvuldige bezoek van Chinese toeristen drastisch dreigt te worden herverdeeld. Het volk is verworden tot een klassenmaatschappij waar vooral vrouwen worden uitgebuit. Hoe het Land van Vrouwen het Land van Dochters werd.

Tekst en fotografie Marijke Stokkel

'Mijn oudste dochter is hoofd van het huishouden. Ik help wel een beetje, maar ik heb geen echte taken.' Tema (75) knikt tevreden. 'De oude mensen in Luoshui hoeven tegenwoordig niet meer te werken, die scharrelen wat rond, net als ik. Het leven voor de mensen in Luoshui is veel gemakkelijker geworden. We hoeven niet meer op het land te werken, we hoeven zelfs geen zwaar werk meer te doen, daar huren we buitenstaanders voor in.'

Tema woont aan het Lugumeer in het Zuidwesten van China, ver afgelegen van de moderne Chinese steden en omgeven door bergen. Al eeuwenlang is dit mooie en schone Lugumeer de thuishaven van de Mosuo, een volk dat bekendstaat om zijn bijzondere matriarchale familiestructuur. De Mosuo beschouwen het huwelijk als een inbreuk op het gezinsleven. Ze trouwen niet en blijven bij hun moeder wonen. In de grote gezinnen staat een vaak oudere vrouw aan het hoofd die het geld beheert en de taken verdeelt. Ondanks deze taakverdeling draagt iedereen evenredig bij.

's Nachts hebben de Mosuo *zouhun* (wandeland huwelijk). Hierbij bezoekt een man zijn geliefde en brengt bij haar de nacht door. De volgende morgen vertrekt hij weer naar zijn eigen huis. Mosuo-vrouwen genieten complete seksuele autonomie en kunnen een

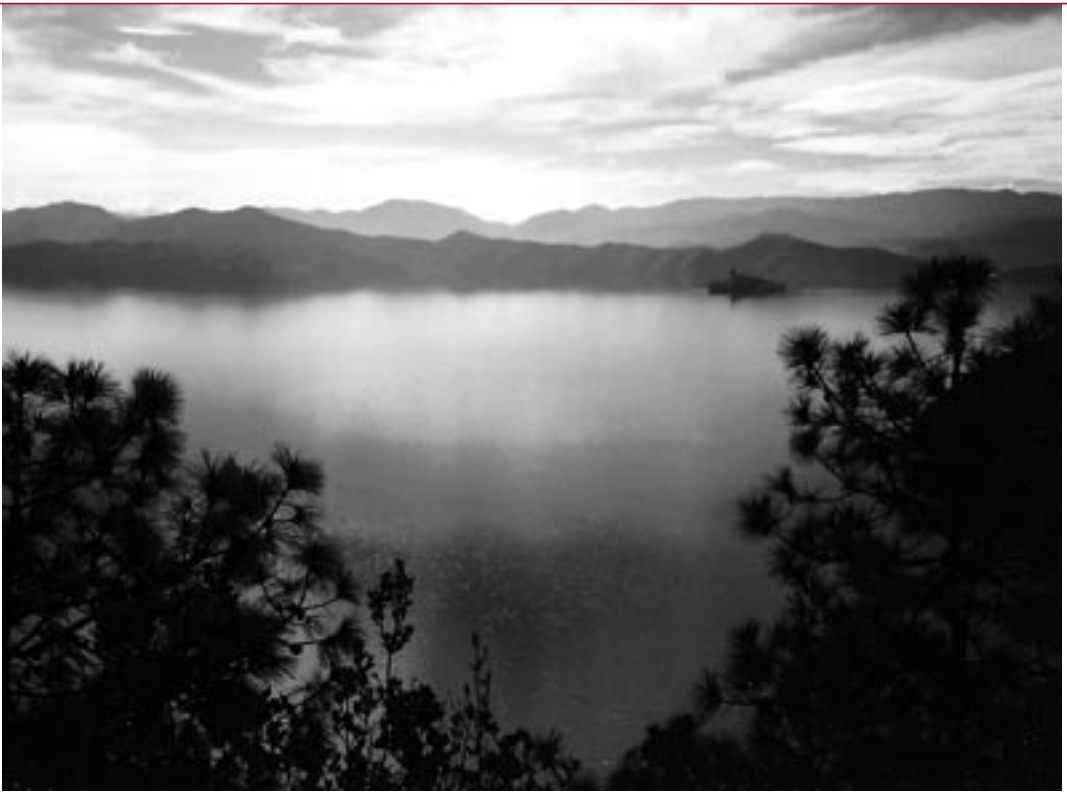

minnaar versieren, afwijzen en een relatie beëindigen als ze dat willen. De keuze voor een minnaar of minnares hangt niet af van geld, status of de wensen van de ouders. Romantische gevoelens en aantrekkingskracht zijn de belangrijkste criteria. De kinderen die voortkomen uit een *zouhun* wonen bij hun moeder en krijgen haar naam. Vroeger bleef de naam van de vader meestal zelfs verborgen. Nog steeds is de band tussen kinderen en vader niet bijzonder sterk; in de Mosuo-taal bestaat er zelfs geen woord voor 'vader'. Ooms aan moederskant, die in hetzelfde huis wonen, vervullen de vaderrol. De Mosuo-vrouwen genieten, zeker voor Chinese begrippen, bijzonder veel vrijheid omdat ze op geen enkele wijze afhankelijk zijn van een echtgenoot of diens familie. Dat het volk weinig conflicten kent, wijten velen aan de belangrijke positie van Mosuo-

vrouwen en de scheiding tussen romantiek en economische relaties. Een bijnaam van het Lugumeer is dan ook toepasselijk Land van Vrouwen.

Verharde weg naar jonge vrouwen

De bijzondere leefwijze van de Mosuo kan rekenen op ruime belangstelling van buitenstaanders, zoals journalisten en wetenschappers. Sinds tien jaar bezoeken ook buitenlandse en Chinese toeristen massaal het Lugumeer. De laatste jaren is een verharde weg aangelegd naar het gebied, wat de reistijd vanaf Lijiang, de dichtstbijzijnde stad met een vliegveld, gehalveerd heeft naar zeven uur. Eén dorp, Luoshui, krijgt bijzonder veel aandacht. Gelegen aan het Lugumeer ontvangt het dagelijks bussen vol toeristen en heeft voor hen attracties ontwikkeld, zoals een dagelijks terugkerende traditionele >

dansavond. De toeristen baseren hun verwachtingen van het Lugumeer op kranten en tijdschriften, die volstaan met sensationele verhalen over de Mosuo. De Chinese media interpreteren de seksuele vrijheid van de Mosuo als losbandigheid. Dit beeld wordt met name geprojecteerd op (jonge) vrouwen. Zij staan voor de buitenwereld model voor het gehele volk en worden afgeschilderd als vrolijk, ‘natuurlijk’ en seksueel vrije wezens. Veel Han Chinese mannen verwachten dan ook dat Mosuo-meisjes gewillig zijn.

Mosuo-meisjes blijken echter niet zo vrijelijk beschikbaar. De mannen wijken uit naar de rosse buurt, die speciaal voor hen is gebouwd en van lokale inwoners de naam *zouhunstraat* heeft gekregen. *Zouhunstraat* ligt aan de doorgaande weg en is via weilanden en braakliggend terrein afgescheiden van Luoshui en de andere dorpen. Aan weerszijden van de weg staan tientallen bordelen en bars. Overdag is er niets

bijzonders te zien, maar zodra het donker is, gaan de rode lichten aan en schalt er luide muziek.

De Mosuo meisjes die werken in de *zouhunstraat* komen niet uit Luoshui, maar uit de arme dorpen aan het Lugumeer. Veel vrouwelijke inwoners bezwijken voor het ‘grote’ geld en gaan werken in een van de tientallen bordelen die de straat telt. Binnen in de bars is het donker. Op leren banken zitten mannen te kaarten en te praten. Drank vloeit rijkelijk. Op een dansvloertje vormt een zevental jonge vrouwen, gekleed in traditioneel Mosuo-kostuum, een kring. Zodra de muziek start, pakken de vrouwen elkaars hand en beginnen sierlijk en synchroon te dansen. Het heeft iets gènants: traditioneel geklede vrouwen die op onschuldige, haast kinderlijke, wijze volksdansen in een bordeel. Drie mannen veren op van hun stoel, lopen naar de meisjes toe, sluiten zich aan in de kring en proberen

‘Waar ik me heel boos over maak, is de naam zouhunstraat voor de rosse buurt’

mee te dansen. De meisjes lachen beleefd naar de mannen die met hun onhandige, dronken motoriek de dans verstoren. Een van de dansende mannen betast telkens het meisje voor zich. Ze probeert hem met weinig succes te ontwijken.

Ajia Zou Mu, een jonge Mosuo-vrouw die tijdelijk buiten het Lugegebied woont, zegt over de prostitutie: ‘Waar ik me heel boos over maak, is de naam *zouhunstraat*. Dit bevestigt het onjuiste beeld dat over de Mosuo bestaat, alsof prostitutie een onderdeel van de Mosuo-cultuur is.’ Wu Yu, woonachtig in Luoshui, beaamt dit. ‘Veel bezoekers denken dat de Mosuo-vrouwen heel los zijn en ze er zomaar seks mee kunnen hebben. Dat is niet waar! De buitenwereld heeft een compleet verkeerd beeld van de Mosuo. Een *zouhun* heeft wel degelijk regels. Het is niet zomaar een *one night stand*, maar meestal een vaste relatie tussen twee mensen.’ Wu Yu zucht. ‘De toeristen verpesten de traditionele cultuur. De grote familie verdwijnt en de mensen verliezen hun interesse in religie.’ Als uitbaatster van een café is Wu Yu echter afhankelijk van de toeristen.

Teruggaan naar de tijd vóór het toerisme is ook voor haar geen optie. Voor de voorheen straatarme inwoners van Luoshui betekent het toerisme namelijk een geweldige welvaartsstijging. Tegenwoordig kunnen ze gemakkelijk leven van het toerisme en hoeven ze niet meer het land te bewerken, tot voor kort de belangrijkste bron van inkomsten. Al het zware werk in en rond Luoshui zoals het vervoer, het schoonmaken van de hotels, het bouwen van nieuwe hotels, wordt door de Mosuo uit de armere dorpen gedaan. Deze dorpen profiteren niet mee van de rijkdom die het toerisme brengt. Veel inwoners zijn als goedkope werknemers in dienst van de hoteleigenaren in Luoshui. Er is een klassenmaatschappij aan het Lugumeer ontstaan, waarin de inwoners van Luoshui de bovenste klasse vormen. ‘Ik kom >

'Met de welvaart kwamen de mannen'

niet uit Luoshui, daar zijn helemaal geen chauffeurs. In deze bergachtige omgeving is het beroep van chauffeur gevaarlijk. Inwoners van Luoshui hoeven dit beroep niet uit te oefenen, ze hebben genoeg geld,' aldus een chauffeur. 'De inwoners van Luoshui weren buitenstaanders. Alleen mensen die veel geld investeren in een restaurant of hotel, of die tegen een laag loon hard willen werken in een van deze gelegenheden, zijn welkom.' Mistroostig vervolgt hij: 'Vóór het toerisme was Luoshui heel arm, armer dan de andere dorpen. De inwoners hadden zelfs geen geld om rijst in te kopen. Nu houden ze alle rijkdom voor zichzelf.'

Mannen verdienen van toerisme

In Luoshui zelf blijken de mannen het meest te profiteren van de nieuwe welvaart die het toerisme brengt. Ook al zijn vrouwen hoofd van de huishoudens, de mannen beheren de belangrijkste toeristische attracties en daarmee de grootste bron van inkomsten. Ondanks dit alles verrichten de vrouwen het meeste werk in de huishoudens en de hotels. Terwijl mannen regelmatig in groepjes langs het Lugumeer wandelen, kletsend en rokend, zijn vrouwen altijd druk aan het werk.

De Amerikaanse antropologe Eileen Walsh heeft een jaar aan het Lugumeer gewoond en onderzoek gedaan naar de invloed van het toerisme op het leven van de Mosuo. Ook zij denkt dat een terugkeer naar de tijd vóór het toerisme niet realistisch is. Zij maakt zich

echter wel zorgen over de manier waarop het toerisme zich momenteel ontwikkelt. Walsh: 'In de loop van tijd is Lugumeer's bijnaam *Land van vrouwen* gewijzigd in *Land van dochters*. Reden? Om de potentiële bedreiging van de mannelijke identiteit tegen te gaan. Een *Land van dochters* klinkt per slot van rekening veel liever en onschuldiger. Je kunt het minstens ironisch noemen dat tegenwoordig de unieke selling point van de voorheen matriarchale Mosuo de (mogelijke) seksuele beschikbaarheid van de Mosuo-vrouwen is.' De inwoners van Luoshui realiseren zich dat hun cultuur verkoopt en weten precies welke aspecten ze moeten benadrukken. De (mannelijke) gidsen die groepen toeristen in Lijiang ophalen, vertellen in de bus naar het Lugumeer sappige verhalen over *zouhun*. Ook geven ze tips hoe je als buitenstaander *zouhun* kunt hebben met een lokale Mosuo.

Vooralsnog blijft het binnenhalen van toeristen het meest begerenswaardige doel van zowel de rijke als de arme inwoners aan het Lugumeer. Hetzelfde toerisme beïnvloedt de cultuur zodanig dat er een omgekeerde samenleving ontstaat: een klasse-hiërarchie waarin mannen de dienst uitmaken. Sommige dorpen profiteren, anderen missen de boot. De Mosuo-vrouwen delven sowieso het onderspit. Zij leven met een imago van seksuele beschikbaarheid, hun belangrijke positie staat onder druk en voor veel vrouwen in arme dorpen is prostitutie de enige reële mogelijkheid om zich te ontworstelen aan de armoede. Een enkele vrouw uit Luoshui protesteert tegen de culturele teloorgang van de Mosuo die gepaard gaat met het toerisme, met name tegen het wilde imago van de Mosuo-vrouwen. Maar ook zij beseft dat voor de lokale inwoners de voordelen van het toerisme opwegen tegen de nadelen. 友

Marijke Stokkel is sociologe en heeft onderzoek gedaan in Zuidwest-China.